

Remissvar

Dnr 16SBN54
2016-02-03

Samhällsbyggnadsnämnden

Klara Wirdby
Telefon 026-17 73 52
klara.wirdby@gavle.se

Gestaltad livsmiljö — En ny politik för arkitektur, form och design (SOU 2015:88) Dnr: Ku2015/02481/KL

Beskrivning av ärendet

Samhällsbyggnadsnämnden har tagit emot remissen Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design (SOU 2015:88).

Sammanfattning

Gävle kommun anser att utredningen är ambitiös och innehåller många positiva förslag. Utredningen breddar begreppen och ämnesområdena arkitektur, form och design till att omfatta hur vi formar hela människans livsmiljö. Ett perspektiv som är positivt även om det för med sig en del utmaningar. Utmaningen blir att upprätthålla en tydlighet i målformuleringar och ambitioner inom området.

Gävle kommun är positiva till de nya myndighetsuppdrag som formuleras. Uppdragen är angelägna och efterfrågade. Däremot ställer sig Gävle kommun frågande till om det krävs en ny myndighet eller om uppdragen kan bli en del av ett breddat uppdrag för Boverket, möjligtvis under ett annat namn.

Avsnitt 4 Perspektivet gestaltad livsmiljö och utmaningar för området

Utredningen belyser vikten av se arkitektur, form och design som delar i en större helhet. En helhetssyn som utgår från uppgiften att forma hela människans livsmiljö. Ansatsen är att koppla ihop arkitektur, form och design med arbetet mot en hållbar utveckling. *”Arkitektur, form och design ska med hänsyn till naturens villkor och i samverkan med andra samhälls- och politikområden och näringslivet, på kort och lång sikt forma människans livsmiljö på ett hållbart, jämlikt och demokratiskt sätt.”* (sidan 65) Vidare skriver utredningen på sidan 67 att *”Utredningens utgångspunkt är att arkitektur, form och design i samverkan med andra kunskapsområden kan bidra till att förstå och möta samhällets stora utmaningar.”* De utmaningar som nämns är de globala och övergripande utmaningarna som klimat och resurser, teknikutveckling, urbanisering och boende.

Gävle kommun instämmer i att arkitektur, form och design är en värdefull nyckel i att skapa ett hållbart samhälle och en god livsmiljö för människan. Samtidigt bör det tydliggöras att arbetet med att skapa en hållbar utveckling är ett mycket stort, långsiktigt och enormt komplext område. Det är viktigt att se samtliga ämnesområdena samverkar inom målsättningen att nå en hållbar utveckling, som delar i en större helhet. I den helheten är arkitektur, form och design en del. Det är ett ämnesområde, och även om det är ett brett ämnesområde, kan det inte lösa helheten. Metoden för att möta en utmaning behöver ofta vara lika komplex som utmaningen i sig. I och med att utredningen omfattar ett väldigt stort område, ser vi en risk att man tappar skärpa och styrning. Svårigheterna exemplifieras bl.a. genom de mål som föreslås för området, se kommentar nedan.

Avsnitt 6 Nya mål för arkitektur, form och design utifrån perspektivet gestaltad livsmiljö

Utredningen anger på sidan 105 att ”Politiken inom arkitektur, form och design befinner sig i en utmanande skärningspunkt mellan olika politikområden, såsom kulturpolitik, miljöpolitik, utbildningspolitik, folkhälsopolitik, socialpolitik, samhällsbyggande, planeringspolitik och näringspolitik. Det finns därför fortsatt stort behov av moderna mål på området som utvecklar och vägleder detta arbete men också mål som bidrar till en utveckling av arbetet inom andra politikområden.” Idag finns en stor mängd nationella mål där många överbryggar varandra. Det är svårt att se hur alla nationella mål ska göras angelägna och mätbara. Gävle kommun instämmer samtidigt i att området arkitektur, form och design är intimt sammanflätat med många andra politikområden. De mål som föreslås har en mycket bred ansats. Målen är väl formulerade och angelägna. Svårigheten blir dock, som med många andra nationella mål, hur uppföljningen ska ske och hur mätbarheten ska uppnås. Här behövs eventuellt en analys över vilken måluppfyllelse och vilket engagemang från övriga politikområden som förväntas.

Avsnitt 7 Myndigheten för gestaltad livsmiljö

Enligt förslaget bildas en ny myndighet med arbetsnamnet *Myndigheten för gestaltad livsmiljö*. Utredningen föreslår att ArkDes läggs ner och att samlingarna flyttas till ett statligt museum. Gävle kommun anser att det är positivt att flytta samlingarna till ett statligt museum med goda förutsättningar att hantera och pedagogiskt visa materialet. Vid en flytt till Moderna museet kan vi se stora möjligheter att göra kombinationsutställningar mellan olika ämnesområden där f.d. Arkitekturmuseets samlingar skulle kunna visas i nya spännande och innovativa sammanhang.

Vid en eventuell sammanslagning av ArkDes samlingar och Moderna museet eller annat statligt museum bör begreppet arkitektur hanteras. Det finns en risk för att en breddning av begreppet, från arkitektur till gestaltad livsmiljö, gör att kopplingen till det byggda bleknar även om syftet är det motsatta – att visa att arkitektur innefattar en helhet i samhället, inte bara den enskilda byggnaden.

Avseende förslaget att skapa en ny myndighet ställer sig Gävle kommun lite mer tveksam. Myndighetens uppdrag att vara kunskapsförmedlare, följa upp

mål, stödja inom offentlig upphandling och kunna ge metodstöd ses som mycket positivt. Även arbetet med att stötta andra myndigheter och kommuner i att utveckla arkitektur, form och designprogram. Däremot ser Gävle kommun Boverket som en naturlig plattform för detta arbete. Vi tror att Boverkets roll och uppdrag skulle stärkas genom att kompletteras med de myndighetsuppgifter som nämns i utredningen.

Eventuellt kan man fundera över ett byte av namn på Boverket för att därigenom spegla det utökade uppdraget. Frågan kan ställas om begreppet arkitektur ska finnas med i namnet och därmed ges en bredare innebörd hos gemene man, att arkitektur förutom den enskilda byggnaden även handlar om stadsplanering och den byggda miljön.

Avsnitt 8 Det offentliga och insatser inom arkitektur, form och design

Utredningen föreslår att Statens fastighetsverk ska tillsätta en riksarkitekt med uppdrag att driva på utvecklingen av och diskussionen om gestaltad livsmiljö inom statligt fastighetsägande och förvaltning. Att staten ska en hög ambition inom området är bra samt att rekrytera kompetens för att säkerställa detta. Gävle kommun ställer sig däremot tveksam till om en tjänst på ett statligt verk som Statens fastighetsverk kan ha den överblicken över allt statligt fastighetsägande. Ett rimligare alternativ kan tyckas vara att alla statliga byggnadsverk bör ha minst en tjänst som säkerställer att verksamheten har en hög ambition inom arkitektur, form och design. Kompetensen är mest trolig en arkitekt men kan även ha annan relevant utbildning. Med tanke på den breda ansats som utredningen redovisar för politikområdet arkitektur, form och design anser vi det vara motsägelsefullt att lägga ett nationellt ansvar för ett så stort område på en enskild tjänstetitel på en enskild myndighet.

Gävle kommun tillstyrker förslaget om möjlighet till wildcard-system för att öppna marknaden för arkitekter och formgivare i början av sin karriär.

Utredningen föreslår en fond för stöd till utvecklingsinsatser inom arkitektur, form och design. Gävle kommun ser positivt på att fondens förvaltare åläggs att utveckla och söka samarbete mellan privat och offentlig sektor.

Avsnitt 10 Kompetens, kunskap och samverkan

Gävle kommun anser att förslaget att bredda utbildningarna inom arkitektur, form och design är positivt.

Likaså är det viktigt, vilket utredningen pekar på, att ta de möjligheter som läroplanen ger att föra in perspektiven kring hållbarhet, stadsutveckling och estetik i barnens utbildning. För att barn ska kunna aktivt delta i hur vi ska forma vårt framtida samhälle och vår livsmiljö är det viktigt att de ges verktyg. Det är en del i att stärka demokratin.

Området arkitektur, form och design kan med hjälp av den teknikutveckling vi befinner oss i troligen var en del i att lösa många av de stora samhällsutmaningar vi står inför med klimatförändringar, urbanisering osv. Det är därför ytterst viktigt att det finns tillgängliga forskningsmedel för att driva utveckl-

ingen vidare. Som nämns i andra kapitel är det ett område vi i Sverige har hög kompetens inom och där vi har stora exportmöjligheter. Att knyta samman forskning med exportnäringen vore därför också värdefullt. I övrigt ser Gävle kommun även positivt på förslaget att ge ökade resurser till främjarorganisationer som kan stötta exporten inom området.

Avsnitt 11 Lagstiftning och andra styrmedel

Med ekonomiskt stöd från Boverket och i rapporten *Får det lov att vara fult? God arkitektur inom ramen för PBL* har bygglovsenheterna i Gävle kommun och Nacka kommun under 2015 studerat hur och med vilket lagstöd landets kommuner kan ställa krav på god arkitektur (se Gestaltad livsmiljö 11.3, s.235-237).

Inom projektet genomfördes bl.a. en enkätundersökning med 22 svarande kommuner där en stor del ansåg att lagstiftningen är för tandlös eller ger för litet utrymme att arbeta med gestaltungsfrågor. Genomgången av rättsfall visade på en delvis spretig bild av det lagrum som finns vad gäller utformnings- och gestaltungsfrågor och att det behövs fler domar för att skapa en tydligare bild. Rättsfallsgenomgången ger ändå vissa indikationer på att Mark- och miljööverdomstolen som nya högsta instans kan komma att ställa högre krav i utformningsfrågor än den tidigare Regeringsrätten.

Sammantaget ser vi att samtliga kommuner önskar främja en god arkitektur genom tydliga visioner och politiskt förankrade målbilder. Kommunerna uttryckte även att nyckeln till att nå ut med målbilderna till byggherrar, som i första rummet ser till de ekonomiska aspekterna, är tidiga skeden. Ur det perspektivet blir det positivt om kommunerna kan få stöd att utveckla bl.a. arkitekturprogram.

För att kunna höja kvalitetsnivån på det som projekteras behöver byggherrarna se att kvalitet, d.v.s. ändamålsenligheten, ger ett ekonomiskt mervärde. Projektet har visat att gestaltungsfrågor ofta får ge vika för den enskilde byggherrens kortsiktiga ekonomiska intresse. Kommunerna är också i de flesta fall angelägna att gå sina byggherrar till mötes, vilket gör att det kan bli svårt att ställa höga estetiska krav. Genomgången har visat att lagstiftningen och rättsfall inte är helt tydliga avseende vilka krav som kan ställas, vilket ökar utsattheten för den enskilda kommunen. Vi ställer oss frågande om det långsiktigt kan kännas tillfredsställande.

Samhällsbyggnad Gävle

Elisabet Jonsson
Samhällsbyggnadschef

Klara Wirdby
Samhällsbyggnadsstrateg

Sändlista

Kommunstyrelsen

Kulturdepartementet, 103 33 Stockholm (ett original samt 4 kopior) samt i word-format till ku.remissvar@regeringskansliet.se